

СОЦІАЛЬНІ СТЕРЕОТИПИ ТА ЇХ ПРОЯВ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Прокопенко Н. М.

студентка 3(5) курсу бакалавр
спеціальність 053 «Психологія» ФПСР

Керівник: Смокова Л. С.

ст. викладач кафедри практичної та клінічної
психології, ФПСР

Актуальність дослідження. Ми живемо у світі стереотипів. Світ стереотипів – це соціальне явище, що полягає в тому, що люди мають певні уявлення про групи людей, засновані на їхній належності до певної категорії, такої як стать, вік, національність, професія тощо. Ці стереотипи можуть бути позитивними або негативними, але у більшості випадків вони викликають дискримінацію та несправедливість.

Дослідження стереотипів є дуже актуальним, оскільки стереотипи можуть мати негативні наслідки для індивідів та суспільства в цілому. Стереотипи можуть викликати дискримінацію, нерівність, виключення та несправедливість, і вони можуть приводити до того, що деякі люди не мають

рівних можливостей в житті.

Дослідження стереотипів може допомогти краще зрозуміти природу та походження стереотипів, а також їхні наслідки для людей та суспільства. Це може сприяти розвитку більш ефективних стратегій для боротьби зі стереотипами та дискримінацією.

Дослідження стереотипів також допомагає виявити нові форми стереотипів та їх зв'язок з різними соціальними контекстами. [1] Це може стати важливим для формулювання більш точних політик та стратегій для боротьби зі стереотипами.

Крім того, дослідження стереотипів може допомогти підвищити громадську свідомість про проблеми стереотипів та дискримінації та сприяти побудові більш рівного та справедливого суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема соціальних стереотипів є актуальною для науки. Різні аспекти досліджували Р. Бреннон, П. Гуревич, Л. Джассим, І. Кльоціна, К. Мак–Коли, Д. Майерс, Д. Мацумото, Т. Рябова та інші. Зараз в Україні проблеми соціальних стереотипів досліджують С. Гришак, В. Кравець, С. Оксамитна, Л. Харченко, Н. Бочаріна, О. Курдибаха, О. Нежинська, І. Брецко, А. Драченко, О. Олійник та інші.[2]

У дослідженнях О. Курдибахи [4], О. Нежинської [5], стереотип загалом визначається як судження, відображене в загострено спрощеній та узагальненій формі, яке носить емоційний характер і приписує визначеному класу осіб деякі властивості чи, навпаки, відмовляє їм у цих властивостях. Важливо сказати, що за результатами досліджень О. Курдибахи та О. Нежинської [4; 5] стає зрозуміло, що гендерні стереотипи виявляються в усіх сферах життя людини (самосвідомості, міжособистісному спілкуванні, міжгруповій взаємодії) та є дуже стійкими.

Мета дослідження: узагальнити відомі психологічні науці дані, різні дослідження, які присвячені проблемі соціалі-

льних стереотипів, а також їх вплив на сучасне суспільство.

Методики дослідження: Основні методи дослідження соціальних стереотипів включають опитування, спостереження та експериментальні дослідження. Опитування: Цей метод передбачає створення опитувальника, який містить запитання про різні соціальні групи, їхні риси, властивості та стереотипи, пов'язані з ними. Цей метод дозволяє зібрати кількісні дані, які можуть бути оброблені та проаналізовані. Аналіз мовлення: цей метод полягає в аналізі мовлення в медіа, політичному дискурсі, інтернеті та інших галузях. Можна вивчати, які стереотипи є поширеними в цих контекстах та як вони впливають на сприйняття цих груп.

Емпірична частина. Дослідження проводилось індивідуально у формі опитування у вільний час. Участь у дослідженні анонімна, відповідно до етичних норм і принципів психолога. Респондентам було запропоновано дати відповіді на запитання у Гугл-формі. Всього у дослідженні взяло участь 60 людей різного віку, статі і соціального статусу. Із них 44 жінки і 16 чоловіків.

У дослідженні застосовувалась методика опитування.

Респондентам були представлені 20 запитань. Вони складаються з 5 запитань у 4 групах стереотипів : гендерних, професійних, сімейних та стереотипів зовнішності. Досліджуваним треба відповісти на запитання “так” чи “ні”, тобто чи згодні вони з приведеним стереотипом, чи не згодні. Потім підраховується кількість позитивних і негативних відповідей.

Перша група із 5 запитань була пов'язана з гендерними стереотипами. Чоловіки погодились із ствердженнями відповідно: 34,49% “Так” відповіли на ті ж самі питання 23,6% жінок. Із них молоді люди від 15 до 40 років – 24,3%. Люди від 41 до 68 років – 34,85%.

Із сімейними стереотипами погодилося 26,25% чоловіків. У той час , як жінки відповіли позитивно у

кількості 21,4%. Із них молоді люди від 15 до 40 років – 19%. Решта – 29,6%.

На питання про зовнішні стереотипи стверджувально відповіли 20% чоловіків. Жінки погодились із ствердженнями: 14% відповідно. Із них молоді люди – 13,5%. Люди віком 40+ – 19,14%.

За професійними стереотипами позитивні відповіді були у 8,75% чоловіків. Жінки погодились із цими стереотипами у кількості 8,6%. Із них віком від 15 до 40 років – 5%. Віком від 41 до 68 років – 14,8%.

Як бачимо із проведеного дослідження – стереотипи мають невеликий вплив на сучасне суспільство. Якщо розглядати отримані результати опитування про гендерні стереотипи, то чоловіки більш до них схильні, ніж жінки. Найбільш поширений стереотип – що жінки повинні бути більш лояльними та чутливими, ніж чоловіки.

Від народження чоловіки і жінки отримують різні повідомлення про те, як повинні поводитися, які ролі мають виконувати та які очікування щодо їх поведінки та інтересів. Чоловіки часто соціалізуються у середовищах, де пріоритетніше бути сильним, незалежним та конкурентоспроможним, що може вплинути на їхнє розуміння гендерних стереотипів [2]

Засоби масової інформації, у тому числі телевізор, фільми та відеоігри, можуть відображати стереотипні ролі для чоловіків та жінок. Це може зміцнювати існуючі гендерні стереотипи та впливати на те, як чоловіки бачать свою роль в суспільстві.

Є теорії, що деякі рольові відмінності між чоловіками та жінками можуть бути пов'язані з біологічними факторами, такими як рівень тестостерону. Вважається, що високий рівень тестостерону може бути пов'язаний з більшим ризиком прийняття агресивної та домінантної поведінки, що може відображати стереотипні ролі для чоловіків.

Цікаво, що молоді чоловіки менше схильні до прояву

гендерних стереотипів, ніж старші.

Незважаючи на те, що існує декілька можливих факторів, які можуть впливати на те, чому чоловіки можуть бути більш схильні до гендерних стереотипів, важливо зазначити, що кожна людина унікальна та не можна загально означати, що всі чоловіки або жінки мають однакові стереотипні уявлення про гендерні ролі та їх виконання.[3] Крім того, суспільство постійно змінюється, тому гендерні ролі та очікування можуть також змінюватися з часом.

Також, трохи більше досліджуваних чоловіків схильні до сімейних стереотипів, ніж жінок.

Історично, у багатьох культурах від жінок очікується, щоб вони приділяли більше уваги сім'ї та домогосподарству, ніж чоловіки. Навіть в культурах, де заробітна плата чоловіків та жінок майже однакова, жінки частіше відповідають за догляд за дітьми та домогосподарством, тоді як чоловіки присвячують більше часу роботі та кар'єрному зростанню.

Проте в останні десятиліття можна спостерігати зміну цього стереотипу. Жінки все частіше виходять на ринок праці та розвивають свої кар'єри, а чоловіки більше уваги приділяють дітям та сім'ї. Таким чином, сучасні стереотипи щодо ролі чоловіків та жінок в сім'ї можуть відрізнятися від традиційних стереотипів минулого.

Із зовнішніми стереотипами погодилось дещо більше чоловіків, ніж жінок.

У цілому, чоловіки можуть бути більш схильні до стереотипів зовнішності через тиск соціальних норм та ролей, а також вплив медіа та культурних засобів масової інформації. Однак, важливо пам'ятати, що стереотипи щодо зовнішності можуть мати негативний вплив на самопочуття та психологічне здоров'я як для чоловіків, так і для жінок. Тому важливо протидіяти стереотипам та допомагати людям розуміти, що зовнішність не повинна визначати нашу цінність та можливості.

Але зі ствердженням, що мускулісті та волосаті

чоловіки більш привабливі та сексуальні погодилась більшість жінок, ніж чоловіків. Медіа та культурні засоби масової інформації можуть зіграти важливу роль у формуванні стереотипів щодо чоловічої зовнішності. Такі стереотипи можуть бути засновані на моделях поведінки та зовнішнього вигляду відомих людей, таких як актори, спортсмени, музиканти тощо.

Приблизно однакова думка у чоловіків та жінок щодо професійних стереотипів.

Дослідження показують, що жінки надалі переважають у виборі професій, що сприймаються як традиційно жіночі, такі як медсестринство, соціальна робота, педагогіка, тощо. Чоловіки ж, натомість, переважають у виборі професій, що сприймаються як традиційно чоловічі, такі як інженерія, програмування, бізнес та фінанси.

Результати опитування показують, що молоді люди менш схильні до стереотипів, ніж старше покоління. Є кілька можливих причин, чому молодь менше сприймає стереотипи.

Зростання рівня освіти та доступ до інформації: Молоді люди в даний час мають більший доступ до інформації та можуть швидше перевіряти факти. Вони також отримують вищу освіту, що дозволяє їм критично мислити та аналізувати інформацію більш об'єктивно.

Соціальна свідомість: за останні десятиліття соціальна свідомість стала більш відкритою та прийнятливою до різних ідентичностей та життєвих шляхів. Це допомогло молодим людям бути більш відкритими та терпимими до різних людей та культур.

Наявність інтернету та соціальних мереж: інтернет дозволяє молодим людям зіставляти свої думки з думками інших людей з усього світу. Соціальні мережі допомагають молодим людям бути відкритими до різних точок зору та поглядів, що дозволяє їм бути більш критичними до стереотипів.

Наслідки стереотипів: молодь може бути свідомою того,

що стереотипи можуть завдати шкоди окремим індивідам або групам, і вони не бажають підтримувати такі погляди.

Література:

1. Бочаріна Н. О. Гендерні особливості комунікативних здібностей у підлітковому віці. Психолінгвістика. 2016. №19 (1). С.24–35.
2. Брецько І. І., Маринець О. І. Особливості гендерної соціалізації підлітків в шкільному середовищі // Наука майбутнього: збірник наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених. Мукачево : МДУ, 2018. 1(1). С.34–39.
3. Драченко А. О., Олійник О. Ю. Гендерні стереотипи як чинники особистісної ідентифікації підлітків у процесі соціалізації // XVII Міжнародна конференція «Політ. Сучасні проблеми науки». напрям «Гуманітарні науки». Т. 1, 2017. С.347–349.
4. Курдибаха О. М. Гендерні стереотипи як чинник особистісної ідентифікації підлітків у процесі соціалізації // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. Вип. №16. С. 169–175.
5. Нежинська О. О. Гендерна толерантність як чинник особистісного розвитку підлітків. // Вісник післядипломної освіти: зб. наук. праць Ун-ту менедж. освіти НАПН України. 2014. № 12(25). С.218–226.